

KAKO?

GORDANA SCHMIDT

Gordana Schmidt
KAKO?
RARZPOLOŽENJA IN NAČINI GIBALNEGA, PLESNEGA, LIKOVNEGA,
GLASBENEGA IN JEZIKOVNEGA IZRAŽANJA

Ilustrirala: Gordana Schmidt
Naslovnica in računalniško oblikovanje: Jaša Schmidt
Avtorji navodil: Gordana Schmidt,
Nina Schmidt,
Alenka Bole Vrabec,
spec. Edvard Majaron,
dr. Darija Skubic,
mag. Darinka Žager,
Darinka Bole,
mag. Bogdana Borota,
spec. Breda Jontes,

Pregledala: dr. Breda Kroflič
Lektorirala in jezikovno pregledala: dr. Darija Skubic
Urednica: Gordana Schmidt

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta
Oddelek za predšolsko vzgojo

Dosegljivo na internetni strani:
<http://www2.arnes.si/~gschmi/>
Ljubljana 2008

Vsebina:

Nekaj uvodnih besed

Uporaba kartic

Plesno področje

Jezikovno področje

Gledališko področje

Glasbeno področje

Likovno področje

Lutkovno in marionetno področje

O avtorjih spremnega teksta

Seznam besed na karticah

Nekaj uvodnih besed

Ko sem pred mnogimi leti začela uporabljati besede, ki so opisovale razna razpoloženja in načine izražanja, da bi spodbudila domišljijo mladih plesalcev in jim pomagala do nove kvalitete, sem si jih zapisovala na list papirja. Nato sem jih prebrala otrokom ali študentom. Kmalu sem ugotovila, da je njihova zakladnica besed majhna in da si moram besede zapisati. Opazila sem, da študenti ob branju mojih navodil za izvajanje določene naloge pogosto mislijo, da sem jim nalašč dala tako težko nalogo. Spoznala sem, da bo najbolje, če so izrazi za razpoloženja in načine gibanja napisani na lističih in jih otroci ali študentje sami izžrebajo. Seveda sem vnesla v izbor še veliko izrazov, ki sem si jih pozneje spomnila. Tako je zdaj pred vami kar 260 besed, ki so si po pomenu med seboj zelo podobne ali pa zelo različne. Poleg teh kartic je še 18 kartic, na katerih so narisani obrazi z različnimi izrazi. Te so namenjene otrokom, ki še ne znajo brati. S tem je postalo plesno in gibalno raziskovanje bolj ustvarjalno in zabavno, kar je za vzdušje v skupini zelo pomembno.

Zamisel dolgujem gledališkemu soustvarjanju z igralko, režiserko in prevajalko Alenko Bole Vrabec. Ko sem sodelovala kot koreografinja pri nastajanju gledališke predstave Raymonda Queneauja "Vaje v slogu" v Gledališču Tone Čufar na Jesenicah, režirala jo je pa Alenka Bole Vrabec, sem šele ugotovila vse razsežnosti takih vaj v slogu. S knjigo sem sicer prišla v stik že prej, vendar sem si sprva predstavljala, da se idejo lahko uporablja le pri pisanju zgodb. Kakšna zmota! Ob ustvarjanju z igralci sem doumela, da ne gre le za besedno, temveč tudi za gibalno interpretacijo. To spoznanje sem seveda takoj začela uporabljati tudi pri drugih projektih.

Tako sem spoznala, da je ples imeniten pripomoček za razumevanje novih besed. Pomena besed, ki jih otroci niso razumeli, sama veliko delam s slovenskimi gledališkimi skupinami na Koroškem v Avstriji, sem preprosto gibalno predstavila. Ko so to ponovili za mano, so spoznali pomen besed. Pomembno je bilo, da so sami gibalno preizkusili interpretacijo, saj jim je tako postalo jasno, kaj besede pomenijo. Gre za vživljanje, empatijo, prepoznavanje pomena giba in geste pri drugih. Vemo, da besede lahko prikrivajo resnico, telesna govorica pa nikoli. Tako na igriv način postanemo dobri opazovalci in interpreti bodisi v gibu, govoru in kot boste spoznali malo kasneje, tudi v glasbenem ustvarjanju.

Vsakokrat pripravimo različne besede, ki jih izberemo glede na starost otrok.

Ideja in sama izvedba tega didaktičnega pripomočka je dalj časa zorela in sedaj je pred vami.

Gordana Schmidt

Uporaba kartic

Kartice uporabljamo tako, da

- se igramo se v dvojicah ali skupinah,
- kartice izžrebamo za svojo nalogo ali za nasprotnika,
- izbor kartic prilagodimo starosti igralcev,
- za različne igre naredimo izbor kartic, ki ustrezajo posamezni vrsti igre,
- naredimo izbor kartic glede na starost igralcev.

V nadaljevanju predstavljajo pogled na didaktični pripomoček Kako? pedagoginje G. Schmidt, dr. D. Skubic, mag. D. Žager, D. Bole, mag. B. Borota, N. Schmidt, spec. B. Jontes, spec. Edvard Majaron ter A. Bole Vrabec.

Plesno področje

Otroci si zamislijo in pokažejo, kako bi hodili kot palčki, leteli kot rakete, nato s karticami, ki jih izвлеčejo ali izžrebajo, zaplešejo v razpoloženju ali načinu, ki je z besedo opisan na kartici. Vsak otrok naj odpleše tako, kot je nalogo razumel. Če delamo s celo skupino hkrati, bomo videli veliko izvirnih plesnih podob, skupni imenovalec za celo skupino pa bo jasen. Še bolj zabavno je, če otroke razdelimo v dve skupini, tako da eni plešejo, drugi jih gledajo. Skupina, ki pleše, lahko na koncu pove, kakšno nalogo je imela, lahko pa gledalci razlagajo, kaj so videli. Tak način je primeren tudi za vse naštetе uporabe kartic.

Otroci ali pedagogi si izmislijo gibalni, plesni motiv, pantomimo, Izvedejo jih v različnih razpoloženjih in načinih, ki jih najdemo na karticah.

S karticami določamo razpoloženja v pesmi, ki jih bomo zaplesali. Lahko izberemo več kartic, ki veljajo za vso pesem ali pa le za del pesmi.

Če ustvarjamo ples in uporabimo za izhodišče ogled umetniške slike, lahko otroci s karticami opišejo vtis ali razpoloženja, ki so ga občutili ob gledanju likovnega dela. Tako otroci ozavestijo in ubesedijo svoja občutenja.

Pri predšolskih otrocih, ki še ne znajo brati, uporabljamo kartice, na katerih so narisani obrazi z različnimi razpoloženji. Otroci jih prepoznavajo in se vanje vživljajo, hkrati pa se učijo novih besednih izrazov. Pri uporabi kartic v vrtcu smo opazili, da jih otroci najprej odslikajo z obrazom in na ta način prepoznajo. Povedo nam, kdaj imajo tak obraz. Nato pa to razpoloženje tudi interpretirajo v gibu s celim telesom.

Gordana Schmidt

Jezikovno področje

S karticami lahko razvijamo štiri sporazumevalne dejavnosti: govorjenje in poslušanje (predšolski in šolski otroci), branje in pisanje (šolski otroci).

Zmožnosti, ki jih s pomočjo kartic razvijajo predšolski in šolski otroci:

- s pomočjo kartic razvijajo sporazumevalno zmožnost, predšolski otroci govorno, šolski pa govorno in pisno;
- razvijajo poimenovalno zmožnost in upovedujejo (rabijo različne besede, besedne zveze, enostavčne in večstavčne povedi, ki jih smiselno povežejo v besedilo);
- tvorijo in razumejo besedila (umetnostna in neumetnostna) glede na namen;
- kartice ponujajo širok izbor tem za tvorjenje stvarnih enogovornih (monoloških: opisovalna, pripovedovalna in razlagalna besedila) in dvogovornih (dialoških) besedil;
- ob karticah s tako raznolikim besediščem se otroci seznanjajo z rabo različnih socialnih zvrsti jezika (knjižni vs. neknjižni);
- seznanjajo se z igro vlog in usvojijo pravila menjavanja vlog (pridobivanje, vzdrževanje in odstopanje vloge).

dr. Darija Skubic

Gledališko področje

Kadarkoli sem delala in še delam v gledališču z otroki, se dostikrat pogovarjamo v slogu “Zakaj? Zato! Kako?”, da v pogovoru najdemo odgovor za način interpretacije, ki jo nadgradimo z improvizacijo! Otroški domišljiji damo le rahel vzgib in brž začne skakati čez ovire. Pri didaktični igri Kako? sem odkrila, da gre za pravi čarovniški kotliček možnosti, iz katerega se otrokom vsuje krepko prgišče bonbonov ustvarjalnosti, ki je primerna njihovi starosti. Če gre za najstnike, je izzivalno igranje z izrazitimi nasprotji in raziskovanje najrazličnejših čustvenih stanj, iz katerega je mogoče izpeljati zanimive, duhovite in gibalne oziroma besedne ali gibalno–besedne improvizacije in igre, ki so lahko predpriprava ali ogrevanje za študij mladinskega dramskega dela.

Didaktična igra Kako? je zanimiva tudi za odrasle ljubitelje družabnih iger, saj dobesedno ponuja možnost oblikovanja kratkih skečev v vseh mogočih življenjskih situacijah, če jih zna voditelj povezati v zgodbo.

Torej kako? Premišljeno, duhovito, sproščujoče, zabavno ...

Alenka Bole Vrabec

Glasbeno področje

Poiščemo pesmi, ki imajo šaljiv, vesel, razigran, zbadljiv značaj in jih tako tudi zapojemo. V pesmih poiščemo spreminjanje značaja po njenih delih in to upoštevamo pri izvajanju.

Različna razpoloženja in načine izrazimo z improviziranjem na melodična in ritmična otroška glasbila.

V instrumentalnih skladbah za velike in male instrumente prepoznamo različna razpoloženja in jih izvajamo skladno z različnimi načini.

S pomočjo glasbe prepoznavamo visoke in nizke, kratke in dolge, glasne in tihe, hitre in počasne zvoke in izražanje teh povežemo z gibanjem.

Izbiramo glasbo različnih zvrsti in oblik na kasetah in zgoščenkah, za poslušanje in izražanje različnega značaja in razpoloženja ob glasbi in z glasbo.

mag. Darinka Žager

Izbrane kartice lahko uporabimo za interpretacijo katerekoli pesmi.

Izbrano ali improvizirano melodijo izvajamo pevsko ali instrumentalno v obliki variacij na izbrane načine na karticah.

Posamezniki izvajajo (ustvarjajo) načine na karticah pevsko ali instrumentalno, ostali ugibajo in izberejo ustrezno kartico.

Ozaveščamo prvine glasbene interpretacije ob izbranih načinih in razpoloženjih.

Pesem z določeno vsebino zapojejo v novi izrazni preobleki in opazujejo spremembo značaja pesmi. To je vaja v estetski senzibilizaciji.

Spodbuda za glasbeno improvizacijo je lahko tudi fotografija ali umetniška slika, vtis o glasbi izrazijo z izbranimi karticami.

Darinka Bole

Didaktična igra Kako? je pripomoček pri dejavnostih, v sklopu katerih vzpodbujamo in ozaveščamo različna občutenja. Občutja, ki jih prepoznamo in zaznamo na sebi, nam postanejo prepoznavna tudi na drugih. Goleman daje občutkom velik pomen – občutek ima moč osredotočiti misli in v nas sprožiti pripravljenost za dejanja.

Didaktično gradivo je uporabno pri integrativnih dejavnostih iz področja umetnosti, ki so opredeljene v novem Kurikulu za vrtce. Namen uporabe pri glasbenih dejavnostih vidim v procesu, ki bi v otroku sprožil glasbeni odziv oziroma ustvarjalnost.

Ponujeni izbor besed v kompletu je velik in pojmovno različno zahteven. Glede na otrokove zmožnosti slisanja, izražanja, izvajanja ter razumevanja pojmov je potrebno narediti izbor besed. Primer izbora besed za glasbene dejavnosti v predšolskem obdobju: tiho, glasno, hitro, počasi, boječe, dolgočasno, jezno, leno, mirno, močno, nežno, ponavljajoče, slonovsko, srečno, utrujeno, veselo, žalostno, grdo, lepo, nizko, visoko, naraščajoče, s premori, s premori, svetlo in temno.

Te besede so le črke na papirju, ki čakajo, da bodo oživele v različnih dejavnostih. Z našo in otrokovo domisljico naj poletijo do srca in razuma. Oplemenitijo naj naše bivanje in neštete odnose, ki jih stkemo skozi življenje.

mag. Bogdana Borota

Likovno področje

S karticami opredelimo občutke, ki smo jih dobili ob gledanju likovnih del.

Izberemo likovnoteoretsko temo, jo interpretiramo v različnih občutkih in opazujemo ter vrednotimo razlike pri likovnih izdelkih (stvaritvah).

S karticami likovno oblikujemo izbran ali določen motiv.

Otroci bogatijo besedni likovni zaklad, predstavljajo, zagovarjajo in vrednotijo lastna dela.

Nina Schmidt

S karticami opredelimo razpoloženja in načine, ki se porajajo ob doživljanju narave in jih želimo izraziti, uporabiti z barvo, obliko,... ki sprožajo ali obstajajo v srečanju z naravo, kostumom, plakatom ali ki jih v umetniškem delu želimo izraziti oziroma jih uporabiti.

spec. Breda Jontes

Lutkarsko in marionetno področje

Tudi pri vajah z lutko je možno uporabiti “vlečenje” kartic z načini izvedbe in pripraviti malo “demonstracijo” nevtralne lutke v animacijsko prepoznavnem razpoloženju. Pri tem naj gledalci uganemo naziv izvlečenega listka.

Druga etuda je srečanje dveh lutk, ki si jih lutkarja izbereta z ustrezno izvlečenima karticama. Vaje lahko nadaljujemo tudi tako, da en animator obvladuje obe lutki – vsako v drugačnem razpoloženju.

Etude lahko potekajo tudi tako, da na “narek” (sugestijo iz občinstva) lutka odreagira na določeno besedo, stavek ali pa nenadoma spremeni razpoloženje.

Pri tem je dragoceno, če se lutkarji spomnijo, kako določeno razpoloženje “prikazati” v gibu, glasbi, risbi, in poiščejo bistvene razlike pri poudarjeno stiliziranem reagiranju lutke, pa tudi morebitne podrobnosti.

spec. Edvard Majaron

O avtorjih spremnega teksta

Gordana Schmidt je predavateljica za metodiko plesne vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Mag. Darinka Žager je višja predavateljica za metodiko glasbene vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Darinka Bole je predavateljica za metodiko glasbene vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Mag. Bogdana Borota je predavateljica za metodiko glasbene vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem.

Nina Schmidt je profesorica likovnega pouka na Zavodu za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani.

Spec. Breda Jontes je višja predavateljica za metodiko likovne vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Dr. Darija Skubic je asistentka za metodiko jezikovne vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Alenka Bole Vrabec je gledališka igralka in režiserka ter prevajalka.

Spec. Edvard Majaronje redni profesor za metodiko lutkovne, dramske in medijske vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Seznam besed na karticah

A aerobično, afektirano, agresivno, altruistično,

B bahaško, baletno, baročno, barvno, blago, bogato, boječe, bojno, boleče, brezskrbno, breztežno, budno,

C cinično, cikcakasto, cirkuško, cvileče,

Č čarobno, čarovniško, črkujóče, čudno,

D dekorativno, depresivno, diagonalno, dinamično, divje, dolgočasno, dostojanstveno, dramatično,

E egoistično, energično, evforično,

F frajersko, frfravo, furjasto,

G gibko, gladko, glasno, gluho, grdo, grobo,

H harmonično, hitro, hladno, hladnokrvno, hrupno, hudomušno, huronsko,

I ignorantsko, igrivo, iskreno, izzivalno,

J jazzovsko, jezno, jokavo,

K karatejsko, karikirano, krožno, krivo, kurje, kvadratno,

L labilno, lačno, lahkotno, lahno, lebdeče, leno, lepo, liberalno, lirično, ljubeznivo, ljubljeno, lisičje,

M magično, maksimalno, malomarno, marljivo, matematično, mehko, minimalno, mirno, mišje, mlahavo, močno, mokro, monotono, moreče, mrko, muhasto,

N nagajivo, namišljeno, namrgodeno, naprej, naravnost, naraščajoče, narejeno, nastopaško, natančno, navdušeno, navidezno, nazaj, neprekinjeno, nesposobno, nesramno, nezainteresirano, nezaupljivo, nežno, nizko, nogometno, normalno, nerodno,

O obsedeno, obupano, odrezano, odsekano, oglato, oguljeno, oholo, osredotočeno na ..., ostro, osvežujoče, otročje, ozaveščeno,

P patetično, počasi, pogumno, pojemajoče, pokončno, polkarsko, ponižno, poredno, postopaško, poskočno, postrani, poudarjeno, predano, pregreto, prehlajeno, prekinjeno, prepleteno, preprosto, presenečeno, prestrašeno, pretepaško, pretirano, prijateljsko, prijazno, prisrčno, podrejeno, ponavljajoče, pospešeno, prožno,

R rapersko, razočarano, razposajeno, razvlečeno, razgibano, razigrano, realno, reklamno, robotsko, rock'n'rollersko, romantično,

S sigurno, simetrično, skregano, skrivnostno, skromno, slepo, slonovsko, slovesno, smešno, sovražno, spočito, spokojno, sposobno, sproščeno, spoštljivo, sramežljivo, srednje, srečno, stabilno, statično, stopnjevano, strastno, strašno, sunkovito, svetlo, s premori, s toplino,

Š šaljivo, šepetajoče, šibko, škodoželjno, špičasto,

T tečno, telovadno, tekoče, temno, tiho, toplo, trepetajoče, turobno,

U udobno, umazano, umirjeno, upočasnjeno, upognjeno, uravnoteženo, urejeno, urno, ustavljeno, utrujeno, užaljeno,

V valovito, vedro, veselo, vihravo, vijugasto, visoko, vojaško, vzkipljivo, vzneseno, vzvišeno, v naglici, v stran,

Z zabavno, zadržano, zainteresirano, zaljubljeno, zaneseno, zanimivo, zaskrbljeno, zaspano, zaupljivo, zaustavljeno, zasukano, zgubljeno, zmedeno, zmerno, zmrznjeno, znanstveno, zvezdniško, z žarom,

Ž žalostno, žejno, živahno, živčno